

1. Алексеева В.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности / В.Г. Алексеева // Психологический журнал. – 1984. – Т.5, №5. – С. 63 – 70.

УДК 17.022.1:37.091.212(043.2)

БАРЧІЙ М.С., ВОРОНОВА О.Ю
Мукачівський державний університет

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Становлення ціннісно-сміслової сфери юнацтва набуває особливої актуальності для теорії і практики виховання, оскільки ціннісна діяльність свідомості особистості регулює її соціальну та професійну поведінку. В науковій літературі підкреслюється, по-перше, прямий зв'язок проблеми ціннісних орієнтацій з проблемою соціальної структури суспільства, зі структурою самої особистості, її типологією, її гендерною належністю; по-друге, стійкість ціннісних орієнтацій як інтегративного елемента структури особистості, в якому найбільш яскраво виявляється цілісність людської свідомості і поведінки.

Ціннісні орієнтації є компонентом не тільки свідомості, але й поведінки. Тому ціннісна орієнтація зовсім не обмежується раціональним наданням переваги тій чи іншій цінності, вона стає здобутком всього життя особистості, перетворюється в її переконання, мотиви поведінки. Цінності та ціннісні орієнтації розуміються як значущі компоненти структури особистості, що формуються у процесі її соціалізації та виражають спрямованість на регулювання діяльності та поведінки [1].

Важливе значення мають дослідження ціннісних орієнтацій особистості в студентському віці. Проблеми ціннісних орієнтацій юнацького віку торкається Н. Є. Бондар при дослідженні формування особистісної репрезентації життєвого шляху. Н. О. Волковою, І. В. Дубровіною, Б. С. Кругловим та іншими науковцями вивчалися структура й динаміка ціннісних орієнтацій особистості в старшому шкільному й студентському віці. Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій з індивідуально-типологічними особливостями особистості досліджувався Н. О. Волковою, К. Д. Шафранською та Т. Г. Сухановим, а з професійною спрямованістю студентів – В. М. Куніциною, Л. В. Разживіною.

На думку Н. П. Панчук, суттєвими характеристиками ціннісних орієнтацій, які можуть стати теоретичною базою вивчення ціннісних орієнтацій юнаків і дівчат є наступні положення:

1) в основі ціннісних орієнтацій лежать суб'єктивно обрані і прийняті до дії значущі для особистості цінності;

2) ціннісні орієнтації знаходять своє вираження у цілях поведінки і діяльності, а також у засобах їх досягнення, стають мотивами вибору відповідного способу дій;

3) ціннісні орієнтації виступають як схильність до дії певним чином, складають вищий ієрархічний рівень диспозиційних утворень особистості, завдяки чому відіграють роль внутрішніх регуляторів поведінки;

4) внутрішнім змістом ціннісних орієнтацій виступають особистісні смисли, які проявляються в особистісних установах, у готовності діяти певним чином[2].

Юнацький вік – сенситивний для утворення ціннісної орієнтації в якості стійкої особистісної властивості. Саме в цьому віковому періоді закладається здатність об'єктивної оцінки самого себе і навколишнього середовища, що найбільше впливає на становлення закономірностей, які згодом вказуватимуть на позицію в житті вже дорослої людини. Провідною в цей час є навчально-професійна діяльність, в якій реалізується готовність юнака до самовизначення і яку вважають психічним новоутворенням цього віку. Адже юнацький вік є тим періодом життя, коли індивід стає готовим не стільки до самовизначення, скільки до життя в якості суб'єкта власної діяльності [3].

Формування ціннісних орієнтацій особистості молодій людині як вважають сучасні науковці, можна представити у вигляді трьох взаємопов'язаних етапів: на першому етапі відбувається переоцінка цінностей та ідеалів, якими людина користувалася до цього часу (тому власний досвід життєдіяльності постає в якості важливого джерела ціннісних орієнтацій). На другому етапі засвоєння цінностей відбувається не лише шляхом створення цілісних функціональних одиниць емпіричних уявлень, а й комунікативних – через засоби масової інформації та пропаганди; основою третього етапу є діяльність, виражена в особистісних внутрішніх ставленнях до об'єктивних умов свого життя [4].

Особистісне та професійне самовизначення є основним новоутворенням раннього юнацького віку, а умовою для виникнення розвитку життєвого самовизначення і виступають ціннісні орієнтації особистості. Готовність до самовизначення вимагає формування у юнацькому віці стійких, свідомо вироблених уявлень про свої обов'язки і права по відношенню до суспільства, інших людей, моральних принципів і переконань, розуміння обов'язку, відповідальності, вміння аналізувати власний життєвий досвід, оцінювати явища суспільного життя.

В сучасному суспільстві відбувається процес переоцінки значущості багатьох фундаментальних цінностей, сучасна молодь формує нові життєві ціннісні орієнтації та професійні стратегії на майбутнє. За час навчання у закладі вищої освіти в юнаків і дівчат активізуються потреби у виборі значущих для себе цінностей та цілей, формується розуміння шляхів досягнення поставлених цілей. У цьому контексті особливого значення набувають процес ціннісного самовизначення молоді у ЗВО, формування системи ціннісних орієнтацій гуманістично спрямованих, які необхідні для успішної реалізації майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Бех І.Д. Цінності як ядро особистості / І.Д.Бех // Цінності освіти і виховання / За заг. ред. О.В.Сухомлинської. – К.,1997. – С. 8-11.

2. Панчук Н.П. Ціннісні орієнтації як системоутворюючий фактор соціально активної позиції майбутнього фахівця/ Н.П. Панчук // Збірник наукових праць К. –ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка, НАПН України: Проблеми сучасної психології. – 2013. –Випуск 21. – С.542-551
3. Іванова Л. С. Динаміка ціннісних орієнтацій студентів педагогічного вузу / Л. С. Іванова, В. В. Овсяннікова // Практ. психологія та соц. робота. – 2007. – № 4. – С. 16-19.
4. Драч С. В. Ціннісні орієнтації студентської молоді українського суспільства: сутність та динаміка / С. В. Драч // Зб. наук. Праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету Україна. – 2010. – № 2. – С. 26-30.

УДК 159.923.2:378:37.011.3-051(043.2)

БАРЧІЙ М.С., ПОПОВИЧ А.М.
Мукачівський державний університет

ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Найважливішими компетентностями педагога, які задекларовано у Концепції нової української школи, є вміння навчатися протягом життя, яке трактується як здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових умінь і навичок, організації освітнього процесу, зокрема, через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати освітні цілі та способи їхнього досягнення, вибудовувати індивідуальну професійну траєкторію. Професійна діяльність сучасного педагога постійно трансформується до вимог сучасної освітньої галузі. Сам учитель покликаний гнучко реагувати на виклики часу, бути професійно мобільним, володіти комплексом соціальних, професійних, особистісних компетентностей, які забезпечать його професійний саморозвиток.

Проблема професійного саморозвитку розглядається з позиції професійного становлення особистості (О. Борисова, В. Орлов, А. Щербакова та ін.), цілеспрямованого професійного саморозвитку (Н. Божина, Є. Бондаревська, В. Маралов, В. Серіков, І. Чеснокова та ін.). Проблематика професійного самовдосконалення та саморозвитку фундаментально представлена в наукових працях учених (В. Андрущенко, Б. Гершунський, Е. Гусинський, І. Зязюн).

Саморозвиток – це усвідомлений і керований особистістю процес, в результаті якого відбувається вдосконалення фізичних, розумових і моральних потенцій людини, розгортання її індивідуальності. Найважливішим чинником саморозвитку особистості можна вважати самопізнання, на основі якого людина має можливість самовизначатися у своїй діяльності, займатися власним самовдосконаленням та реалізувати на практиці свої особистісні можливості.

Саморозвиток майбутнього вчителя – це процес усвідомленого цілеспрямованого розвитку себе як педагога, який включає самостійне вдосконалення своїх знань, умінь, особистісних і професійних якостей, що забезпечують особистісне зростання та ефективність професійної діяльності.

Своєрідність проблеми формування основ професійного саморозвитку саме у майбутніх учителів початкової школи пов'язана зі специфікою

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>